

Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj – Beszámoló

Francia-magyar diplomáciai kapcsolatok a 16. század első felének európai nagyhatalmi konfliktusainak kontextusában

Tamus Elvira Viktória

PhD hallgató, *Faculty of History / Sidney Sussex College, University of Cambridge*

Párizs, Franciaország, 2022. szeptember 22 – december 16.

A Cambridge-i Egyetem Történelem Tanszékén folytatott PhD kutatásom témája a francia-magyar diplomácia vizsgálata a Valois-Habsburg-oszmán birodalmi viszonyok és versengések kontextusában a 16. század első felében. A „new diplomatic history” és a „connected history” módszertani iskoláktól inspirálva, a hagyományosabb politikatörténettől munkám egy olyan megközelítés felé halad, amely a Habsburg-ellenes európai külügyekben részt vevő diplomáciai szereplők eddig nagyrészt feltáratlan szerepét térképezi fel tevékenységük vizsgálatán keresztül. Érdekel az is, hogy ezekkel az ágensekkel kapcsolatban milyen mértékben kell átgondolni a téma terminológiáját. Sokféle forrást tanulmányozom, amelyek a diplomáciai munka különböző aspektusairól – identitásról, lojalitásról és módszerekről – nyújtanak tájékoztatást. Ilyenek például a szövetségi szerződések, a követutasítások és megbízólevelek, a követjelentések, a pénzügyi igazolások, és a francia-magyar kapcsolatban közvetlen vagy közvetett szerepet játszó egyének közötti levelezés. A Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj nagyvonalúan hozzájárult a 2022 szeptembere és decembere között, az őszi szemeszter során lebonyolított párizsi doktori kutatóutamhoz, mely során az alábbiakban részletezett eredményeket értem el.

Három hónapos párizsi tartózkodásom során a *Bibliothèque nationale de France*-ban /Richelieu/ (továbbiakban BnF, Francia Nemzeti Könyvtár) és az *Archives nationales de France*-ban /Site de Paris/ (továbbiakban AN, Francia Nemzeti Levéltár) végeztem forrásfeltárást és adatvizsgálatot. A latin, francia olasz nyelven íródott szövegek többsége olvasható, de számos közülük rossz állapotú. A BnF-ben az alábbi kéziratokat tekintetem meg: *Collection Dupuy*, volume I, n° 468, fols. 150-156 (I. Ferenc francia király és I. János magyar király 1526 és 1532 közötti levelezése); *Clairambault* 324, fols. 84-87, 168-169, 178-179 (I. Ferenc levelezése I. Jánossal és I. Zsigmond lengyel királlyal, Antonio Rincón francia követ lengyel kapcsolatai); *Clairambault* 1215, fol. 65, nos. 3244, 18866, 19683, 19728 (I. Ferenc

által I. Jánosnak küldött ajándékok és pénzsegély); *Le Rouge*, ms. fr. 2971, fols. 96, 2932; fols. 188, 2933; fol. 255; fr. 2763, fols. 98-101; ms. fr. 5502, fols. 43v, 49v (I. Ferenc és követei között váltott levelek).

Az AN-ben a következő mikrofilmen elérhető fondokat tekintetem át: J//910, J//916, J//917, J//920, J//921, J//922, J//923, J//933, J//934, J//935, J//937, J//941, J//942, J//952, J//964, J//965, J//966, J//967, J//968, J//995. A fondok változatos tartalmú és keltezésű dokumentumokat tartalmaznak. Megvizsgáltam számos küldött jelentését és levelezését, mely iratok Párizs, London, Buda, Krakkó, Konstantinápoly, Róma, Milánó és Velence között keringtek, és információval szolgálnak arra nézve, hogy ezek a szereplők milyen módokon segítették I. Ferenc francia és I. János magyar királyt szövetségesek keresésében, valamint politikai, katonai és dinasztikus aspektusú megállapodások kötésében. Ezen levelek azt is bemutatják, hogy a francia és magyar Habsburg-ellenes diplomácia fejleményeiről szóló hírek hogyan terjedtek és milyen visszhangot keltettek az említett hatalmi központokban. Megvizsgáltam I. Ferenc 1517 és 1520 közötti keltezésű iratait a Német-római Birodalom trónjára való jelöltségével kapcsolatban. Ezek a darabok a francia király korai szövetségi kísérleteiről tanúskodnak a Habsburgok növekvő hatalma ellen, valamint követeinek tárgyalási technikáiról Európa különböző udvaraiban. Megtekintetem a Cognac-i Liga tagjai által I. Jánosnak a Habsburg csapatok ellen nyújtott politikai, katonai és pénzügyi támogatásokról szóló igazolásokat. Az 1510-es és 1540-es évek közötti időszakból sok olyan francia diplomáciai küldetés mikrofilmes forrását sikerült feltárnom, melyek széles körű és értékes betekintést nyújtanak a korabeli európai diplomácia és geopolitika összefüggéseibe, különös tekintettel a közép-európai és a földközi-tengeri térségek vonatkozásában.

A fent említett dokumentumok szövegének átírását megkezdtem, és folytatom a következő hónapok során. Az AN-ben megtekintett dokumentumok mikrofilmjéről digitális másolatot, míg a BnF-ben talált forrásokról fényképeket készítettem. A források egy része hasznos információkkal elérhető forrásgyűjtemények formájában az AN és a BnF digitális könyvtáraiban (*Salle virtuelle* és *Gallica*), melyeket az ösztöndíjamból egy évre vásárolt tagságnak köszönhetően elérhetek és használhatok. Ezen források eredeti kéziratos formájának megtekintése azért elengedhetetlen, mert a modern 19. századi forráskiadások nem minden esetben közöltek pontos átiratokat és fordításokat.

A kutatóút rendkívül hasznos volt a további kutatási terveim és perspektíváim szempontjából is. Számos olyan elsődleges forrást sikerült találnom, megvizsgálnom és digitalizálnom, melyeket mind a doktori szakdolgozatomban, mind pedig jövőbeni tudományos

publikációkban fel tudok használni, átírásuk, lefordításuk és elemzésük során. A szemeszter során talált és vizsgált dokumentumok jelentősen hozzájárultak a korszak és a téma forrásanyagának megismeréséhez, a dolgozat szerkezetének és fejezeteinek megtervezéséhez, és a kutatási kérdések finomításához. A dokumentumok egy része időbeli és földrajzi szempontból meghaladná a disszertációm kereteit, de ígéretes perspektívákat jelentenek későbbi, például posztdoktori projektekhez. Néhány forrás olvasásához és értelmezéséhez tanácsokat fogok kérni olyan történész szakértőktől, akiket Párizsból, Cambridge-ből, Oxfordból, Leicester-ből, Budapestről, Szegedről, Pécsről és Debrecenből ismerek.

A feltárt forrásokat több jövő évi tudományos előadáson szeretném felhasználni: a 2023 februárjában, a társszervezésben sorra kerülő „*Christian-Muslim relations and the Ottoman expansion, 1396–1699*” (*University of Leicester*), a „*Workshop for the Early Modern Period*” tavaszi szeminárium-sorozatán (*University of Cambridge*). E két eseményen kívül előadás-jelentkezést fogok benyújtani a londoni *Institute for Historical Research* „*History Lab*” nevű szeminárium-sorozatának őszi szakaszára, mely az Egyesült Királyságban, a történettudomány területén tanuló posztgraduális hallgatók számára nyújt bemutatkozási lehetőséget. A projekt során szerzett szakirodalmi és forrásismereti tudásomat nagymértékben tudom hasznosítani azoknak az előadásoknak, szemináriumoknak és workshopoknak a keretében, melyeket a Cambridge-i Egyetemen fogok tartani történelem alapszakos diákok számára 2023 első felében.

Az ösztöndíjas időszak során jelentős segítséget és hasznos tanácsokat kaptam fogadóintézményem, az *Université Paris Panthéon-Assas* Jogtörténeti Intézetének (*Institut d’Histoire du Droit – Jean Gaudemet*) oktatójától és a kutatási projektem témavezetőjétől, Charles de Miramon-tól. Neki köszönhetően ismeretséget kötöttem és kutatási, valamint szakirodalmi javaslatokat kaptam a francia diplomácia-történet területén Olivier Descamps-tól és Victor Simon-tól. Levéltár-használati és kutatás-módszertani ismereteimet a *Centre des Archives diplomatiques du ministère des Affaires étrangères* (A Külügyminisztérium Diplomáciai Levéltárának Központja) ún. „Diáknapján” gyarapítottam a kutatóutam kezdeti szakaszában. Jelentős mértékben szélesítettem francia nyelvi készségeimet és tudásomat a késő középkori és kora újkor francia és európai politika- és diplomáciatörténet területén Lucien Bély és Denis Crouzet mesterszakos szemináriumain az *Université Paris-Sorbonne – Paris IV Centre Roland Mousnier* nevű intézetében. Ezek az órák arra is lehetőséget nyújtottak, hogy francia nyelvű monográfiákat és tudományos publikációkat, valamint kutatási adatbázisokat ismerjek meg. Mindemellett, a három hónap során Párizsban professzorokkal és fiatal

kutatókkal kötött szakmai kapcsolatok ígéretes lehetőséget jelentenek leendő konferenciák és egyéb tudományos események szervezéséhez.

Össességében, a Párizsban töltött szemeszterem a PhD munkám szempontjából rendkívül gyümölcsözőnek bizonyult. A kutatási és tanulmányi projekt nem valósulhatott volna meg a Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj támogatása nélkül, amelyet ezúton is hálásan köszönök a Tempus Közalapítványnak.

Debrecen, 2022. december 20.